

3) *мотивація і відповідальність*: відповідальне ставлення до навчання, адже особистість учня проявляється в його готовності виконувати завдання, слідкувати за успіхами та брати на себе відповідальність за власний процес навчання; самостійність, оскільки учень, який прагне самостійно вирішувати завдання і приймати рішення, демонструє високий рівень відповідальності та зрілості; самоорганізація, бо здатність планувати свій час, дотримуватися графіка та вчасно виконувати завдання також є важливою рисою, яка формується в процесі навчання;

4) *емоційний стан*: ставлення до успіхів і невдач, бо реакція учня на помилки або труднощі демонструє його емоційну стійкість та здатність працювати над собою, учень, який адекватно сприймає власні поразки, швидше розвивається та вдосконалюється; емоційна регуляція як здатність контролювати свої емоції, не заважати процесу навчання своєю поведінкою й залишатися зосередженим на уроці;

5) *моральні якості*: повага до правил і норм, бо учень, який дотримується дисципліни на уроці, поважає правила класу й інструкції вчителя, проявляє зрілість і готовність до соціальної відповідальності; етика спілкування, оскільки поведінка учня на уроці відображає його моральні принципи: чи він підтримує інших, чи готовий допомогти, чи поважає думку вчителя та однокласників.

Таким чином, урок є не тільки простором для передачі знань, але й важливою складовою формування особистості учня, де через навчання розвиваються різні сторони його характеру.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барбашова, І., & Ярошук, Л. (Ред.). (2022). *Формування особистості в освітньому процесі: теорія і практика: колективна монографія*. Мелітополь : Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні.

Вишневська М. О.

*Київський національний університет технологій та дизайну,
Інститут педагогіки НАПН України
(Київ, Україна)*

Арістова Н. О.

*Інститут педагогіки НАПН України
(Київ, Україна)*

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Формування іншомовної комунікативної компетентності у студентів економічних спеціальностей є одним із ключових аспектів їхньої підготовки до професійної діяльності в закладах вищої освіти України. В умовах глобалізації економічних процесів фахівці мають володіти не лише знаннями в галузі економіки, але й здатністю ефективно спілкуватися різними мовами для успішної інтеграції в міжнародне бізнес-середовище. Саме тому особливої

актуальності набуває проблема формування в студентів економічних спеціальностей іншомовної комунікативної компетентності (у тому числі й мовленнєвих і комунікативних навичок), високий рівень сформованості якої надає їм змогу орієнтуватися в різних культурних контекстах, розуміти соціальні, культурні й економічні особливості партнерів по бізнесу, а також ефективно брати участь у ділових переговорах. У світовій науковій спільноті активізуються дослідження, присвячені питанням, пов'язаним із формуванням і розвитком іншомовної комунікативної компетентності в здобувачів вищої освіти загалом й у сфері економічної освіти зокрема. Дослідники розглядають складні процеси взаємодії між мовними знаннями, соціокультурною обізнаністю та прагматичними навичками, які є невіддільними елементами професійної діяльності майбутнього економіста.

З огляду на завдання економічної освіти, серед яких ключовими є: підготовка фахівців, здатних ефективно діяти в глобалізованому середовищі; розвиток міжкультурної комунікації, котра сприяє взаємодії з іноземними партнерами; підвищення конкурентоспроможності випускників на міжнародному ринку праці; інтеграція вітчизняної економічної освіти в світовий освітній простір – актуальність теми дослідження є беззаперечною. Саме іншомовна комунікативна компетентність, яка є важливим чинником успішної професійної діяльності та підготовки до викликів, що постають перед сучасними економістами на глобальній арені, надає їм можливість орієнтуватися в динамічному, культурно й економічно різноманітному світі.

Праці українських і зарубіжних науковців доводять, що формування іншомовної комунікативної компетентності студентів економічних спеціальностей є ключовим аспектом їхньої професійної підготовки в умовах глобалізації. Дослідники підкреслюють, що оволодіння мовленнєвими і комунікативними навичками є не лише важливим інструментом для успішної міжкультурної комунікації, але й міцним підґрунтям для професійного зростання економістів. Зокрема, наукові роботи свідчать про те, що інтеграція іншомовної підготовки з економічними дисциплінами сприяє розвитку здатності до критичного і креативного мислення, необхідного для вирішення фахових завдань різного рівня складності в міжнародному контексті (Vyshnevskaya & Kugai, 2023; Matychuk, Muradkhanyan & Cherska, 2019; Перевознюк, 2015; Семенчук, 2007; Усик, Чорна & Петухова, 2021; Хоменко, 2014; Ябуров, 2021).

Дослідження свідчать, що сучасні підходи до викладання іноземних мов студентам економічних спеціальностей зосереджуються на розвитку навичок ефективної комунікації, адаптації до багатокультурного середовища та взаємодії з представниками різних культур. Підвищенню готовності студентів економічних спеціальностей до майбутньої професійної діяльності на міжнародній арені сприяє застосування розмаїття інноваційних форм організації, технологій і методів навчання на заняттях з іноземної мови, а саме: методів гейміфікації (у тому числі й ситуаційне моделювання), проєктних технологій, технологій проблемного і контекстного навчання, інтерактивних

методів навчання тощо. У цьому контексті наукові позиції таких українських дослідників, як Н. Арістова, О. Малихін, А. Матійчак, І. Мурадханян, В. Олефір, О. Петухова, Н. Притулик, Л. Усик, О. Хоменко, Ж. Черська, В. Чорна, С. Шехавцова, відіграють важливу роль в удосконаленні іншомовної підготовки студентів різних спеціальностей (у тому числі й економічних).

Так, А. Матійчак, І. Мурадханян і Ж. Черська в своїй публікації відзначають, що для розвитку іншомовної комунікативної компетентності майбутніх економістів і початківців бізнес-лідерів критично важливим є забезпечення комплексного навчання читання, аудіювання, письма та говоріння. Це сприяє глибокому розумінню як загальних аспектів професійної діяльності, так і спеціалізованих галузей, що створює основу для їхнього професійного успіху (**Matychak, Muradkhanian & Cherska, 2019**).

Л. Усик, В. Чорна та О. Петухова вважають, що вивчення іноземних мов за професійним спрямуванням допомагає майбутнім фахівцям розвивати навички спілкування, налагодження ділових контактів, аналізу іноземних джерел та сучасних наукових досягнень, а також удосконалювати свої професійні вміння та презентувати ідеї професійній спільноті. Розвиток професійної комунікативної компетентності сприяє формуванню таких важливих якостей, як самостійність, самоконтроль, відповідальність, творче мислення та професіоналізм (**Усик, Чорна & Петухова, 2021**).

Л. Сікорська підкреслює важливість іншомовної комунікативної компетентності у професійному розвитку майбутніх фахівців, зокрема, економістів, маркетологів і менеджерів. Вона зазначає, що іншомовна комунікативна компетентність включає знання соціальної психології та вміння застосовувати їх у професійній діяльності. Основними джерелами зазначеної компетентності є життєвий досвід, мистецтво, ерудиція та наукові методи, котрі допомагають учасникам ділової взаємодії ефективно реалізовувати функції спілкування (**Сікорська, 2018**).

У своїй роботі М. Ябуров визначає іншомовну комунікативну компетентність майбутнього економіста як здатність використовувати іноземну мову для професійного розвитку, здійснювати діяльність у міжнародному контексті, цінувати мультикультуралізм, а також вільно спілкуватися усно й письмово при обговоренні досліджень та інновацій (**Ябуров, 2021**).

У дослідженні О. Пантелєєвої та Т. Малєєвої зазначається, що ключовими чинниками формування іншомовної комунікативної компетентності в студентів немовних спеціальностей під час вивчення іноземної мови є інтегроване навчання всіх видів мовленнєвої діяльності відповідно до їхніх індивідуально-психологічних особливостей, комунікативні вправи, які забезпечують мовне спілкування, а також ситуаційне моделювання (**Пантелєєва & Малєєва, 2019**).

Проаналізовані підходи до розуміння змісту і сутності поняття «іншомовна комунікативна компетентність» дають нам змогу стверджувати, що ця компетентність є не просто лінгвістичною навичкою, а й складним особистісним утворенням, яке сприяє розвитку професійно важливих якостей, таких як комунікативність, самостійність мислення, культурний світогляд,

емпатія й міжкультурна толерантність. Зазначена компетентність надає фахівцям-економістам необхідні інструменти для ефективної комунікації, налагодження ділових стосунків, аналізу глобальних джерел інформації та презентації ідей у професійному середовищі.

Ми визначаємо іншомовну комунікативну компетентність як сукупність знань, умінь і навичок, необхідну для здійснення іншомовної діяльності, пов'язаної із сприйняттям і продукуванням текстів іноземною мовою (іноземними мовами) у конкретних комунікативних контекстах. Ця компетентність передбачає не лише обмін інформацією, а й успішну взаємодію та взаєморозуміння між учасниками комунікативного процесу, що відображає суб'єкт-суб'єктну природу спілкування.

Здійснений нами теоретичний аналіз наукової педагогічної літератури підтверджує, що іншомовна комунікативна компетентність є невіддільним компонентом готовності студентів економічних спеціальностей до майбутньої професійної діяльності й підґрунтям їхньої успішної кар'єри в сучасному глобалізованому світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Malykhin, O., Aristova, N., Kugai, K., Vyshnevskaya, M., & Makhovych, I. (2024). Soft Skills Development in the English Language Classroom: Students' Perspectives on the Problem. *SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION. Proceedings of the International Scientific Conference*. Volume I. May 24th, 2024. Rezekne, Rezekne Academy of Technologies, 182-193. <https://doi.org/10.17770/sie2024vol1.7852>
2. Matychuk, A., Muradkhanian, I., & Cherska, Zh. (2019). Formation of foreign language competence in students of economic specialties. *Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Series: Philology*, 40(2), 56–60.
3. Shekhavtsova, S., Račáková, A., Iaburov, M., Loboda, D., Morozova, M., & Zazhaskaya, H. (2023). Formation of critical thinking among Ukrainian students in the context of European integration. *Eduweb*, 17(3), 60–70. <https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2023.17.03.5>
4. Vyshnevskaya, M., & Kugai, K. (2023). The problem of developing foreign-language communicative competence among economics students. *Modern Science - Moderní Věda*, 2, 92–99.
5. Арістова, Н. О. (2014). Інноваційні методи формування іншомовної комунікативної компетентності у вищій школі України. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»*, 42, 18-185.
6. Малихін, О. В., & Арістова, Н. О. (2024). Формування іншомовної комунікативної компетентності студентів комп'ютерних спеціальностей засобами інтерактивних методів навчання. *Інноваційні тенденції підготовки фахівців в умовах полікультурного та мультилінгвального глобалізованого світу: збірник тез доповідей IX Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 11 квітня 2024 р. / за заг. ред. І.А. Махович. К.: КНУТД*, 79-82.
7. Пантелєєва, О. В., & Малєєва, Т. В. (2019). Формування іншомовної комунікативної компетентності студентів немовних спеціальностей. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*, 1(1), 132–142.
8. Перевознюк, Н. М. (2015). Результати педагогічного експерименту з формування іншомовної професійно-ділової комунікативної компетентності у студентів економічних спеціальностей. *Наука і освіта*, 8, 101–107.
9. Семенчук, Ю. О. (2007). *Формування англомовної лексичної компетенції у студентів економічних спеціальностей засобами інтерактивного навчання*. [дис. канд. пед. наук, Київ.

нац. лінгв. ун-т]. Інституційний репозитарій Західноукраїнського національного університету. <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/2151>

10.Сікорська, Л. В. (2018). Проблеми іншомовної компетентності студентів економічних університетів. *Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору*, 79, 423–430.

11.Усик, Л., Чорна, В., & Петухова, О. (2021). Формування професійної компетентності студентів у процесі вивчення англійської мови за професійним спрямуванням. *Український Педагогічний журнал*, 3, 51–57. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2021-3-51-57>

12.Хоменко, О. В. (2014). *Іншомовна підготовка студентів економічних спеціальностей в контексті глобалізації*. Київ : КНУТД.

13.Ябуров, М. В. (2021). Сучасний стан сформованості іншомовної компетентності майбутніх економістів у вітчизняній системі вищої освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 6(35), 299–305. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/35-6-45>

Головата С. Б.

Загальноосвітня школа І-ІІІ ст. №2

Зборівського району, Тернопільської обл.

(Зборів, Україна)

МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Мотивація – це ключовий психологічний фактор, який визначає, наскільки активно дитина залучена до навчального процесу, чи прагне вона досягти успіхів у навчанні та наскільки готова долати труднощі на шляху до цієї мети. Мотивація може бути як внутрішньою, так і зовнішньою.

Виокремлюють п'ять типів ставлення до навчання:

- негативне;
- байдуже або нейтральне;
- позитивне аморфне;
- позитивне пізнавальне, усвідомлене;
- позитивне відповідальне, особистісне.

Для негативного ставлення здобувачів освіти до навчання характерні бідність і вузькість мотивів; пізнавальні мотиви вичерпуються інтересом до результату; не сформовані вміння ставити цілі, долати труднощі; відсутнє вміння виконувати дію за розгорнутою інструкцією вчителя; відсутня орієнтація на пошук різних способів дії.

За позитивного (аморфного) ставлення школярів до навчання в мотивації спостерігаються нестійкі переживання новизни, допитливості, спонтанного інтересу; виникнення перших переваг одних навчальних предметів перед іншими; широкі соціальні мотиви обов'язку; розуміння і первинне осмислення цілей, визначених учителем.

За позитивного (пізнавального) ставлення школярів до навчання мотивація характеризується постановкою нових цілей; народженням нових мотивів; осмисленням співвідношення своїх мотивів і цілей. Навчальна діяльність включає не тільки відтворення за зразками вчителя завдань, способів дій, але й